

וכבר ידענו מעצמות היה ענקית אחת שנמצאת במעמקי הים סביב עיר 'באלטימארע' (=בולטימור) באמריקה, אשר ארכה שבעה עשר רגל, וגבהה מכפות רגליה הראשונים עד קצה כתפיה: אחד עשר רגל. ומכך רגליה האחרונים עד גבה, יש חשעה רגל. וגם כ'איראפא' ובהארץ 'נעבידנע' נמצא במעמקי ארץ עצמות זאת החיה, פזורים אחת הנה ואחת הנה וקראו בשם לכל מין היה כזאת: 'מאממט' (=ממחה).

וכן מצאנו מין בריאה אבניית שקראה 'אינואנאדאן' (=אינואנדון) שנבחה שבעים וששה רגל וארכה עד חשעים רגל. ומתוך תכונת אכריה שפטו התוכניים שמאכלה רק חציר וזה. ועוד מין היה אחרת מצאו שקראה 'מענאלאוזורוס' (=מגלואורוס), שהיתה רק מעט קטן מאינואנאדאן אבל הייתה חיה טורפת, ואוכלת בשר.

"והן הנה עצמות שמרצאין חופרי ארץ"

רבותינו הגדולים אשר מפיחם אנו חיים, בראשם מרן ורבנן המלכ"ם והנצי"ב מוולאזין, עסקו בענינים של דינואורים אלו מתוך מבט אמוני תורני טהור והאירו את עינינו בתשובות קולעות ובדורות על שאלות רבות שהמדע מציב לפתח מציאות זו של גילוי מאובנים אלו.

הנחת היסוד של רבותינו היא חידוש מרעיש ביותר: הדינואורים הם בעלי חיים שנכחדו בזמן המבול שהשמיד וכליה את העולם. אמנם בעלי חיים רבים נמחו לחלוטין ולא נשאר מהם כל זכר, אולם עצמות הדינואורים שדרו, והן אלו שמתגלות במעמקי האדמה.

הנה לשוננו של המלכ"ם בפירושו 'התורה והמצוה' על פרשת השבוע: "לחכמי הנעאלאגיא [=הגיאולוגיה; חקר תורת אדמת כדור הארץ], שחופרים בעמקי האדמה ומוצאים עצמות גדולות מענקים ובעלי חיים גדולים שנאכדו מן הארץ ואינם עוד - מימי המבול ואילך". וכך בדיוק גם מודיענו רבנו הנצי"ב מוולאזין בפירושו 'העמק דבר' בפרשת השבוע: "נשתיירו כמה נופות שנפל עליהם עפר הרבה על ידי שטף המים, ונשארו הנופות קיימים, והן הנה עצמות שמרצאין חופרי ארץ ומרצאין עצמות מבריות שלא נמצא עתה בעולם".

רבותינו מכירים בכך שהגיאולוגים חופרים באדמה ומוצאים שם עצמות גדולות של בעלי חיים ענקיים שכמותם כבר אין בנמצא בעולם. מדובר בבעלי חיים שנקברו בחול ובמים, ושרדו במשך אלפי שנים בעמקי האדמה. בעלי חיים אלו, הקרויים בלשוננו 'דינואורים', אינם אלא שרידי בעלי החיים שהושמדו בימי המבול.

וימח - על פני האדמה

אלא שגם המלכ"ם וגם הנצי"ב עסקים בשאלה בסיסית הנשאלת מאליה: כיצד בכלל ייתכן שעצמות אלו שדרו את המבול, והרי התורה מודיעה אותנו כי כל היקום נמחה ולא נותר ממנו שריד ופליט? וכמו שנאמר (בראשית 1: כג): "וַיָּרֶעַ כָּל בָּשָׂר הָרֶמֶשׂ עַל הָאָרֶץ בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הַחַיָּה הַשֹּׂרֵץ עַל הָאָרֶץ וְכָל הָאָדָם. כָּל אֲשֶׁר נְשָׁמַת רוּחַ חַיִּים כָּאִשׁ מִכָּל בָּשָׂר מֵתוּ. וַיָּמָח אֶת כָּל הַיָּקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּמָחוּ מִן הָאָרֶץ וַיֵּשָׂא אֶד נָח וְאֶשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה".

הפסוקים מתארים לנו איפוא את סדר ההתרחשות: בתחילה נודע ומתו כל הבריות שבעולם, ולאחר מכן הם נמחו ונאכדו כליל. אם כך, כיצד ייתכן שאנו מוצאים את עצמותיהם של חלק מבעלי החיים שנועדו?

המלכ"ם מסכים שזה הוא הפירוש בפסוק: "אֲתֵר שְׁמוֹת מִלֵּם נִמְחוּ גַם נִפְתְּחֵהֶם, שְׁלֵא יִמְצָא לָמוּ שְׁאֵרֵת עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה", אולם הוא מסביר שהיו בעלי חיים חזקים, בעלי 'עצמות חזקות כמטיל ברזל', והם לא נימחו במבול. אך עם זאת, מדויק המלכ"ם, נאמנו דברי הפסוק המדויק שהם נמחו מהארץ 'על פני האדמה' ואילו הדינואורים נבלעו במעמקה:

"ומכאן וימחו מן הארץ, שהם שהרבה נשארו עצמותיהם החזקים כמטיל ברזל ולא נמחו, בכל זאת נמחו מן הארץ, כי על

זו אולי תהיה הפתעה עבור חלק מקוראינו, אולם הדינואורים, אותן לטאות איומות וטוראות, הזוחלים הענקיים והאימתניים שגורמים כלקוחים מעולם בדיוני, הם למעשה מציאות ברורה ואמיתית, ללא כל חולק או מערער. מאות אלפי חלקי שלדים של לטאות אלו נמצאו ברחבי העולם, במעמקי האדמה, והם גלויים וידועים. כמודיאונים שונים הצליחו ללכת צעד קדימה ולהרכיב מהם מערכות שלדים כמעט שלמים הנותנים לנו תמונה קרובה למציאות על צורתם הבסיסית של הדינואורים ומראה הגוף שלהם.

דינואורים אלו נמצאו כמאובנים הטמונים בשכבות עמוקות של סלעים ואדמה. 'מאובן' הוא למעשה שלד קשיח של בעל חיים שנקבר בעפר, כאשר עם השנים נערכו מעליו שכבות רבות של חול וברץ שהלך והתקשה עד שנעשה כאבן ממש, ומכך בא שמו 'מאובן'. פעמים ונמצאו העצמות עצמן של בעלי החיים, ופעמים שהשלד עצמו מתבלה עם הזמן ורק חותמו הוא שנותר בתוך האבן.

גם המטיל ברזל ונגלים העכורים בערבות אפריקה או המבקר כנגי חיות ענקיים בעולם - כאלו שבריות שונות ומשונות מצויות בהם לדוב, לא יצליח למצוא ולפגוש דינואורים כאלו, לא מיניה ולא מקצתיה. יצורים מבעיתיים אלו אינם קיימים כדורנו ככל הידוע לנו. ולמעשה, כבר אלפי שנים שהם אינם מצויים בעולם.

החוקרים משערים שהדינואורים נכחדו כפתע פתאום, כאשר טבע ענק שהשמידם באחת. הגירסה הרווחת היא שמטאוריט ענק בגודל של לפחות עשרה ק"מ, נפל על כדור הארץ, ומעצמת ההתנגשות התפוצץ והתגנף. התנגשות זו השמידה את בעלי החיים הענקיים הללו. המשמעות של פגיעת מטאוריט שכזה בכדור הארץ הוא מכתש ענק בגודל של פי עשרה מגודלו, והיינו כמאתיים ק"מ, ואכן לאחר מחקר וחיפוש נמצא מכתש שכזה בדרום מפרץ מקסיקו.

בעברו השני של מפרץ מקסיקו נמצאו סימנים ברורים להתרחשות נוראה ואיומה שאירעה בימי קדם. שרידי עצים מאובנים נמצאו שם מעורבים במשקעים שהגיעו מקרקעית האוקיינוס. זו מציאות המוכיחה על סערה אפוקליפטית עצומה שהתרחשה בעולם: גלי צונאמי אדירים, רעידות אדמה כבדות, שערכבו את העולם ואף גרמו להאפלה של אור השמש למשך זמן רב.

כפי הנראה, הצדק והאמת עם חוקרים אלו כעצם ההשערה על ההכחדה של הדינואורים במהלך קטסטרופה קוסמית. אמנם, כוודאי שצורתם החיצונית המדויקת של הדינואורים, צבע עורם, הקולות שהשמיעו, וכיוצא בזה פרטים טכניים חיצוניים שלהם, אינם אלא פרי דמיונם הקורח של חוקרים ומדענים, שאף הם עצמם כמעט ואינם מתיימרים לומר שזו היא המציאות המדויקת.

סוגיה זו עמומה למדי, ואנו כדרכנו, נצמד אך ורק בהתאם למקורות נאמנים, מים חיים מכאן רבותינו הגדולים, אשר מפיחם ורק מפיחם חיים אנו עד העולם.

"פיל אחד גדול מאד"

פירוש מענין מאוד על סוגים שונים של דינואורים שהתגלו ברחבי העולם ונכחדו ברבות הימים, נתן לנו הגאון בעל 'תפארת ישראל' בדרוש 'אור החיים', הלא הוא הדרוש שהגיד בשבת חול המועד פסח של שנת תר"ב, ולאחר מכן העלאהו על הכתב. וכך הביא שם:

"וכן מצאו בשנת אלף ותת"ז למספרם, במדינת 'ויביריען' (=סיכר; אנטרטיקה) בקצה צפון של העולם, תחת הקרח הנורא אשר שם תמיד, פיל אחד גדול מאד ככמו שלש או ארבע פעמים מאשר מצאנו עתה, ושופי עצמותיו עתה עומדים בצאלאנישען מוצעאום' ב'פסעטסבורג' (=מוזיאון בעיר פטרסבורג).

וכמו כן ימצאו במעמקי ההרים היותר גבוהים בארץ, חיות הים אשר נתקעו והיו לאבן. והכנס אחד, חוקר טבע, 'קופיער' שמו, כתב שמכל שמונים ושמונה מיני חיות שמצאו בתחתיות הארץ יש מן ארבעים ושמונה מינין שאינם נמצאים כלל בעולם העתי ('הנכחד, העכשיר).

ידי שטן המים הובילו המגרים לתוך העמקים ודרכם נבלעו בעמקי תחום אשר הארמה נעמט את פיה מעמק תחום רכב וירדו כמה אלפים אמה לעמקי שאול. עד שכבצת נח מן התיבה לא מצא שום דושם מספרי בעלי חיים עצמם הענקים ובעלי חיים הגדולים שהיו קודם המבול. בדיקן כך גם מיישם הנצי"ב את קושיה זו: "וידוי הכתוב 'אשר על פני האדמה' ודוקא אלו שהיו מונחים על פני האדמה, ואילו עצמות הדינוזאורים לא היו על פני האדמה אלא תחתיה.

החליק מזורז ודוהת

משיך המלבי"ם ומלמדנו יסוד איתן, העולה בדבר עם קביעתו שצמנות הדינוזאורים הן משרידי המבול: עצמם החזקה של מי המבול וגבורתם העל טבעית, מכריחה שכל התיאוריות הקביעות היסוד הירודות על חקר שכבות האדמה, הלאה הן הקונספציות של מדע הניאולוגיה, אינן רלוונטיות בכל הקשור לתקופת המבול. כוחם של כללי המדע אכן יפה ככל שארע מתקופת המבול ואילך, אולם אין הם תקפים ולא כלום על משך ימי המבול.

ההתפתחות הדרגאטית שאירעה במבול בכל הקשור לארמת העולם – מלמדנו המלבי"ם, הרי היא כאלו אירעה במשך שנים ארוכות מאוד. בזמן המבול השתנה לחלוטין כל סדרי בראשית, כך שתהליכים מסוימים שבעקבותיהם היו אמורים להתפתח על פני שנים רבות מאוד, אילו היו מתרחשים באופן טבעי ורגיל, נעשו במשך שעות ספורות וימים בודדים בזמן המבול, מתקופה של מערכת המים העוצמתית כל כך.

כך בדיקו אידע לדינוזאורים. המים הסוכים והדוחים בטמפרטורות עצומות שאין אנו מסוגלים לחשיקן, 'בישילו' בצורה אינטנסיבית ומוחלטת את נוספת בעלי החיים הללו, עד שהם הפכו למאובנים בדרך הקצרה ביותר. בשל כך, לא ניתן לשפוט טרואקטיבית את המאובנים ולמדורז את זמנם כאלים המוכרים לנו מהחיים השוטפים, שכן התהליך באותו הזמן היה מהיר וקצר ביותר.

את תוכנה זו מוכן המלבי"ם לניאולוגים העוסקים בחקר המאובנים וטוענים שהם 'שייכים לשנים קרטיניות, כיבכול, לפני בריאת העולם במסורת התורה: 'והם מוכיחים מזה את קדמות העולם, כי יחשבו את התיבה שפעורה מינים מינים, שכל עומק ידוע יש מין אדמה אחרת, ויהי' לפי איכות האדמה שימצאו העצמות שם, ולפי חשבון כמה היה צריך יד שילווה האדמה שהעלים קרמון מרובא שנים ושכבר היו בעלי חיים מימי קדם קודם לזמן הדיורה שלנו'.

נשים של המלבי"ם אינו מבטל את הלוגיקה האמיתית שיש במחקר הניאולוגי, אולם הוא מצביע על נטון אחד שני המבשש את התוצאה הכוללת: אכן ארמת כדור הארץ עשויה שכבות שכבות, שכל שכבה שייכת לזמן אחר מהדושיטות. הדוגמא הפשוטה לכך נראית לעין בחסרות ארכיאולוגיות מסוימות, בהן ניתן להיווכח שכלל שהופיעו עמוק יותר מנגיעת תקופת המסורת ויתר. והתקיימו גם פיתוי מערכות חשיבה מדויקות למדי, שיוצרות לשוני את זמן התפתחותה של כל שכבה, ומתוך כך הם הגיעו למסקנה הכפצית כי מאובני הדינוזאורים שייכים לתקופת הקרטיקא את זמן בריאת העולם.

על כך משיבים המלבי"ם, כי המבול טרף את הקלפים ההגיוניים של מחקר הניאולוגיה והתלכית של שנים ארוכות אירעו בזמן קצר בהחלט: "ועדות השם נאמנה מחכימת פתי, להשיב דבר לחכמי הגעאלאגיא... וכל זה הבל ודיוק! וכל המבול שפחה הארמה את לועה על ידי הרעשים שבאו מעמק שאול ותחום רבה, והסבה תחנות למעלה ועליונים למטה, והורידו מרי הבעלי חיים עמוק עמוק, ובקה הכמת הדרושים והתפרים לדעת איכות המהפכה הזאת אשר עשתה גפלאות במשך מאה וחמישים יום של עמידת המים, עד שכל האדמה שסרו למח החקוקים, ואיכות האדמה בכל שנה וכל חשבותותיהם כזה נתבלבלו ואי, וכל השערותיהם ודמויותיהם ישא רוח יקה הבל, ולו

רבנו הנצי"ב

"והיה ההשגחה שישתלשלו עצמות אלו, כדי שיבוא דור אחרון ויכיר סתרי הטבע, והיו כבודו ויבדק, כמו שאמר 'כי אשא אל שמים ידי', אך באותה עת היה הרצון שיהיו נימוחים מן הארץ, כדי שלא יהיו נראים כלל וישתדלו להרכיב עוד ולהעמיד בריית כאלו שנית. משום הכי כתיב עוד הפעם 'ימחה מן הארץ'.

חכמו ויכילו זאת ויראו כוונת השם 'ימחה' במצולת שאול אך מחה את כל היקום מעל פני האדמה ויטביעם בשאול תחתית עזר אביהם.

שינוי טבע העולם אחרי המבול

השאלה הנוספת המתבקשת מהסבר זה שהדינוזאורים הם שרידי המבול היא: מדוע אכן לא שרדו הדינוזאורים הללו אחרי המבול? וכי מהם לא הכניס נח לתיבה כפי שנצטווה (בראשית ו' ט'): "ומכל הבה מכל בשר שנים שנים תביא אל התיבה לחיות אתך וכן נזקקת ידיו? אם היו זוג דינוזאורים כתיבה – הרי שלא היה עליהם להכחד. מדוע איפוא נעלמו הדינוזאורים מקהילת בעלי החיים בעולם?

שאלה זו אינה מפורשת בדברי המלבי"ם, אלא שמתוך דבריו אנו למדים את תשובתו לשאלה זו. המלבי"ם מגלה לנו כי מאז המבול נעשה שינוי בעולם, ויותר לא נולדו בעלי חיים ענקיים, וזאת בכדי להכניע את כוח הנשמות והחומיות שהיה עד אז בעולם.

"כי הארמה בימי עולמיה היה כוחה גדול מאוד, והחומיות היה חזק והיה עשוי לאורך ימים, שעל כך היו אז הברואים חזק הנוף וענקים וגבורי כוח, כמו שמצאנו עד היום בעמקי הארמה עצמות הנפילים והענקים ובעלי חיים משונים גדולים שנמחו בעת המבול ולא נשארו רגמיהם אחרי כן, וכן יעידו על זה הארבת ימיהם, ומה שספרי חז"ל במדרש שהיו ענקים אדומים ואריות בעיניהם היו בעיניהם נעלמים.

ועל ידי תגבורת החומר נחלשה הצורה, וגבר העפר על הרוחני, ולכן עשה זה לטובת וקלל את הארמה בעת המבול שנשחטתה גם הארץ, והחליש את הטבע שמאז נעשה שינוי באורו ובמוזנות וביסוד העפר עד שמאז לא נולדו ענקים כאלה ונתקצרו הימים, ובהם הגבר הנפש והנוף יכנע לפניה ולא יתגבר על הרעיונות בנבחרותו."

לפי הסבר זה ניתן לומר שאכן נח הכניס לתיבה זוג דינוזאורים אלא שלא היה בכוחם של הדינוזאורים להמשיך ולהתקיים על אדמתם, ובזוודאי שלא לחיות את דור העתיד, לפי השינוי שחל בזמן המבול. באורו ובעפר, [על פי דבריו,] שמא יש לומר שנה שהיה מודע לכך שהדינוזאורים לא יוכלו להתקיים בעולם, ואכן לא הכניס את בעלי חיים אלו לתוך התיבה (וישן היטב בדברי חז"ל במסכת ויכוח, ק"ג ב, אריות הראם, כעל החיים הענק, האם הכנס לתיבה וכיצד הוא שרד את המבול)].

***

גם מן הנצי"ב אינו שואל את שאלה זו להריא, אך מתוך דבריו עולים דברים מפורשים ומדויקים על עצם מהותם של הדינוזאורים, כשזו גם כנראה הסיבה לכך שנה לא הכניס אותם לתיבה: "ומה שמוצאן בריית משונת הוא ממה שתרביעו שני מינים שונים ונולד על ידי זה בריית משונת, כמו הפרד היוצא מהרכבת סוס וגמל". מודיענו מן הנצי"ב כי אשיר דור המבול נסקו בהכרחית לגיטת הברואים מוטעיות משונות של בעלי חיים אותם אנו מזהים כיום כדינוזאורים, ובשל כך שכיחית אלו אינן מכרואי ששת ימי בראשית, לא והוצרך נח להכניסם לתיבה.

"ועדות השם נאמנה מחכימת פתי, להשיב דבר לחכמי הגעאלאגיא... וכל זה הבל ודיוק! וכל השערותיהם ודמויותיהם ישא רוח יקה הבל, ולו חכמו ויכילו זאת ויראו כוונת השם 'ימחה' במצולת שאול אך מחה את כל היקום מעל פני האדמה ויטביעם בשאול תחתית עזר אביהם."

רבנו המלבי"ם

עם זאת, הייתה השגחה עליונה מיוחדת, "והיו כבודו ויבדק", ששינוי אלו לא תימחה במי המבול, תיעלמנה אלפיי שנים מעיני אדם, ושוב ימצאו כמאות המינים האחרונות: "והיה ההשגחה שישתלשלו עצמות אלו, כדי שיבוא דור אחרון ויכיר סתרי הטבע, והיו כבודו ויבדק, כמו שנאמר כשרדת האדמה בפסוק 'כי אשא אל שמים ידי', אך באותו עת היה הרצון שהיו נימוחים מן הארץ, כדי שלא יהיו נראים כלל וישתדלו להרכיב עוד ולהעמיד בריית כאלו שנית. משום הכי כתיב עוד הפעם 'ימחה מן הארץ'. היה ההשגחה שלא ימצאון באותו זמן וכמה דורות מאוחרין העצמות השונות כדי שלא ישתדלו להרשיק, ולכן נמח זכרם מן הארץ."

רק המינים הראשיים נכנסו לתיבה

מכאן נוסף על שאלה זו, האם הדינוזאורים הוכנסו לתיבה נח, ניתן לומר על פי כלל גורל אשר יסר לנו הנאון רבי דוד חורא – הרד"ל, בפירושו הנכבד על 'פרקי דרבי אליעזר' (פרק כג), שאכן לא כל סוגי בעלי החיים הוכנסו לתיבה כי אם דווקא נציג אחד מכל אותה המשפחה: "ומדברי הפרקי דרבי אליעזר מוכח", שמספר הזה של ששה מינים [שנכנסו לתיבה נח] הוא תכלית כל המינים [שיש בעולם], ועיין רמב"ן בפירושו התורה שחמה, כי המינים רבים מאוד, כמו שנאמר 'ולעופות טהורים אין מספר', וחיות רבות מאוד, ומזון גדולות כפילים וראמים, ועם המון כלולם לשנה המימה, לא יכלו עשר חיות כיוצא בזה, והוצרך רמב"ן להרשיק את מיעוט מחיות את המהובות.

אבל באמת נראה לי שאף שהמינים רבים כמו שהבאנו, הנה עיקר כללי סוגי המין הנבחר, יש לומר בדברי הפרקי דרבי אליעזר שאין אלא ששה, שבהם נמצאו ששן שאנו רואים לפנינו נפרדים ומשונים למיניהם, מעיקרם נבחרו ונכנסו בזמן אחר, וכמו שאיתא (חולין ס"ג ב) 'מאה עופות וכולן מין אחד הן', ומעיקר בריאות לא נבא כי אם המין וסוג הנבחר, ואחר כך לפי שמכנסם בארצות ומאכלם ומקוריהם נפרדו ונשתנו לעד מינים רבים...

ואם כן פשוט הדבר לומר במיני הבעלי חיים שהיו עיקר מחבריהם ששה, וכן כנפיתם לתיבה, אף שכבר נשתנו בזמן הבריאה עד המבול, מכל מקום שלט בעולמו וידע כבדראיו ציווה נח לקחת אותם המינים הראשיים שנולדו וידוע מהקטגוריה הכללית של מן החוללים והחלשות, אך לא הדינוזאורים עצמם, ויצא ידי חובתו בהכנסת נציג אחד מהמין כולו.

אך עם כל זאת, ראי לעינינו שחלשת המינים שהדינוזאורים לא נראו בעולם אחרי המבול אינה שחולשת: ישנם ציורים עתיקים מאוד מלפני דור המבול של שנים בהם נראים בעלי חיים שמואם כמראה הדינוזאורים. האם ייתכן שמעט דינוזאורים שרדו את המבול ונכחדו בזמן מאוחר יותר, או שמא שרידים עתיקים של הדינוזאורים שנשפו

במבול היו למראה עצם של המצוריים? הדבר אינו נדיר, והדבר הודו

כדור הארץ שינה מקומו

ענין נוסף עליו עומדים המלבי"ם והנצי"ב, הוא מהו המצאת מאובני הדינוזאורים מקומות שונים ומשונים, כמו בבישית הקרת, מקומות שמוזרז לא היו בעלי חיים אלו ויכלו ומסוגלים על פי טבעם לחיות שם לפני המבול.

דעתו של הנצי"ב היא שאין זה הוא תוצאה של הטא שינוי הרבה המבנית: "אלא נראה שהצמנות האדמה מזה מלפני ימי המבול, ואף על גב שמוצאם בארצות שונים חיים שם, זה נעשה על פי שינוי את הרבה על הארץ לפני המבול והלכו למקום אחר."

לעומת זאת, דעת המלבי"ם היא שהמבול ערב את כל העולם וגרם לשינוי גיאוגרפי בעולם: "וזהו הנבחר לחוקי הטבע שכדור הארץ שינה מקומו בזמן מן הזמנים, כאשר החיפשים במעמקי האדמה בארצות הקרות מצאו עמוק עמוק באדמה עצמות פילים וקופים ודובי בראים שלא ידעו דרך באזור החם, ועל כרחק שהיה עת שעמד האקלים ההוא קרוב לקו המשווה, וזה עדות ששינוי המבול התמוטט כדור הארץ מדרום לצפון והמדינה שעמדה עד העת ההיא תחת קו המשווה באה רחוקה מן המשווה לצפון ונעשה שם אזור הקו, והשנהבים והקופים שחיו בארצות ההוא מצאו שם קבר, וזה אחר מן ההשחיות שהיה לארץ, שהארץ החמה שנו עליה כל בני האדם אשר השחיות את הרבה נעתיקה מנגה השמש, ותחת מנה הבאות שמש נדה שם קרה וקפאן ושמתה עולם."

***

עם ברייתם של המלבי"ם והנצי"ב – שהדינוזאורים הם שרידי בעלי החיים שמתו במבול, נוכל להבין ענין מרחיק ביותר ולפי בארץ ישראל כמעט ולא נמצאו דינוזאורים, אם נענין לכאן את שינוי של דבי יותמן (ויכוח ק"ג ב) שלא ידע מבול בארץ ישראל, הרי שזו הסיבה שעיקר הדינוזאורים המאובנים בהם נמצאו הדינוזאורים אידע דווקא מתוך ארץ ישראל.

כיוצא בזה ראי להסמך לזיון תרחב את דברי חז"ל (ברכות נ"ט א): "שכבעה שהקביה בקש להביא מבול לעולם, נטל שני כוכבים מכימה הוביא מבול לעולם", והוא כבר הבאנו לעיל את דעת החוקרים שהדינוזאורים הושמרו באחת באסן טבע ענק שבא לעולם, דבר זה כמובן תואם היטב עם דברי המלבי"ם והנצי"ב שהדינוזאורים הושמרו בימי המבול, אולם גם התיאוריה שהבאנו לעיל, אודות המטאוריט הגדול שנפל על כדור הארץ, יכולה לעלות בקנה אחד עם הענין שהמבול החל בשקביה נטל שני כוכבים מכימה הוביא את המבול, שמא אותו מטאוריט הוא תוצאה של איתם כוכבים שניטלו ממקומם.

קצב שונה

נחתם את דברינו בהסתכלות השקפתית ברידה, ובפי המסופר על הנאון הגדול רבי משה מלוביצקי וצוקיל (והאיש משה) הוא ע"י (קטא) "מנהל בית ספר בשוויץ שאל אותו אם רצו שילד בית הספר יבקר במדחאן לטבע, כי הם עוללים להחלל בהשקפה המוטעית של המדע בדבר גיל העולם והיציגים הקוויסים" 'וינוזאורים כלשונם.

דעתו של רבי משה הייתה שאין צורך לחמנע מחבריו שם מסיבה זו, כיון שהילדים נתקלים בברית אלו גם בלי הביקור במדחאן כגון דרך ספי הלימוד, אך יש להסביר לזם את השקפת התורה ואת טענתם של אנשי המדע.

לשאלת המנהל כיצד יש להתייחס את אי צדקתם של אנשי המדע המוכיחים כביכול את ברייתם בהוכחת מרעיות? השיב לו רבי משה כך:

שברא הקב"ה עולמות ומחריבן

מנדולי חסיד פרשיסחא וקוצק, וחתנו של הגאון מליטא בעל 'מתיבות המשפט', הריץ מכתב מחוד אל הגאון רבי מרדכי זצוק ליפשיץ, בנו של בעל 'תפארת ישראל', והוא מציע למוציא את דברי אביו הללו, ואף לשכור את לוחות הדפוס שהם מופיעים הדברים:

"אחר איזה ימים בא איש אחד לפי תומו והראה לי אשר כבר נדפס בספרו של בכור אביו הרב הגאון הצדיק זצ"ל. עמדותי ומשתומם ולא היה מרנוע לנפשי... לפי מעט קט שכל, לבי אומר לי בטח שאם יסכים כבודו לשכר אותו פלאט, יהיה הדבר לרצון ולנחת רוח לכבוד אביו בעולם העליון כגון ערך, כי לאיזה תועלת אשר יהיה ח"ו נדפס עוד הפעם נגד דברי חז"ל... אנהנו נאמן בעדות בן נכר החופר בעמקי הארץ?!"

כמובן שהבן לא נענה להצעה זו (ראה קובץ 'אור ישראל' מאנסי, גליק י, ולו מפני שלדעתו הדברים אינם מנוגדים כלל לדברי חז"ל, ואף אין צורך להאמין לעדות בן נכר החופר בעמקי הארץ - כאשר הדברים גלויים וידועים לעין כל.

באופן תקיף וקנאי יותר התנהל האדמו"ר בעל ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש, שהחליט להוציא את המשיניות עם פירוש 'תפארת ישראל' מביתו, וכפי שהוא מספר בספרו שו"ת 'מנחת אלעזר' (ח"א סי' סד): "ואין הספר 'תפארת ישראל' על משניות תחת ידינו, כי הוסר מביתנו, בעת שראינו דרוש, קראו 'אור החיים' שנדפס שם ממנו בסוף סדר נזיקין, ויש בו דעות נפסדות נוטות למינות ר"ל בענין חידוש העולם. ואולי המחבר נקי, כי מפורסם היה לאדם גדול וכשר, ובנו זייף בשמו. על כל פנים, שם נמצאו הדברים זרים ומרים. על כן אינו אתנו. רק אם נצטרך לראות בו בעתים דחוקים כענין הלכה נשלח אחריו לשואלו ולהחזירו".

ולמעשה, אין לנו אלא דברי מרן רבינו הסטייפלר זצוק"ל, אשר שלל אף הוא לחלוטין פירוש זה, תוך שהוא ממליץ טוב על ה'תפארת ישראל' וביאורו: "אלא שהתפארת ישראל על משניות, בראותו קלקול הדור ראה לקרב אותם על ידי מאמרו המפורסם 'אור החיים' שנדפס סוף משניות סדר נזיקין... וענין מאמרו ז"ל שהיה בונה עולמות ומחריבן מתבאר היטב בספרי הקבלה... ואין לנו עסק בנסתרות".

בשאלה זו שעולה מדברי הגיאולוגים ממאובני הדינזאורים על קדמות העולם, מקדים מרן הנצי"ב מוולוז'ין ומביא תירוץ אחר שנאמר בשאלה זו: "ומזה שפטו הרבה שהיה לפני בריאה זו עולם אחר, ואז היו בריות אחרות. ובאמת יש כבראשית רבה כמה פעמים על המקרא 'הנה טוב מאד' - 'מלמד שברא הקב"ה עולמות ומחריבן, ואמר דין הניין לו ודין לא הניין לו', וכן הוא בספר זוהר הקדוש (פרשת ויקרא) על הכתוב 'ואם זבח שלמים קרבנו'... והיינו, שהדינזאורים שייכים לעולמות שברא הקב"ה קודם בריאת עולם הזה.

סתם מרן הנצי"ב ולא פירש לנו מי הם אותם 'הרבה' אשר 'מזה שפטו שהיה לפני בריאה זו עולם אחר'. אמנם כנודע, דברים אלו הם הגיונו של הגאון בעל 'תפארת ישראל' אשר כתב כן בדרוש 'אור החיים' להוכיח זאת ממציאת הדינזאורים: "מכל האמור נראה ברור, שכל מה שמסרו לנו המקובלים זה כמו מאות שנים, שכבר היה עולם פעם אחת, ושוב נחרב וחזר ונתקומם זה ארבע פעמים, ושכל פעם העולם התגלה בשלימות יתירה יותר מבתחילה - הכל התברר עכשיו בזמנינו באמת וצדק".

אלא שמרן הנצי"ב אינו מסכים עם דברי בעל 'תפארת ישראל', שכן לא ייתכן שיש בידינו שרידים לאותם עולמות קדומים, וכלשוננו: "מכל מקום קשה לדעתי לומר כן, שהרי מבואר בשמות רבה (פרק ל) 'אלה תולדות השמים והארץ - מה פסל שהיה בורא עולמות והיה מסתכל בהן ולא היו ערכים עליו ומחזירן לתוהו ובוהו, ואם כן לא נשתתרו מהם שריד ופליט".

דברי בעל 'תפארת ישראל' הללו, שכאמור, מרן הנצי"ב לא קיבלם, התקבלו כאפשרות סכירה אצל הגאון המהרש"ם מבערזאן, הכותב בספרו 'תכלת מדרכי' (פרשת בראשית), כי ישנם שני דרכים להסביר את הימצאות הדינזאורים: האחת כהצעת התפארת ישראל, והשניה כהצעת המלבי"ם והנצי"ב. ואלו דבריו: "ועיין תפארת ישראל על משניות, ומזה יש תשובה למינים שמצאו עלילה ממה שנמצאו בעומק הארץ בראים גדולים, והמשכיל יבין. ומבלעדי זאת יש לומר שנתהווה כן על ידי המבול".

אולם במקורות החסידים לא הסכימו בשום אופן לקבל את דברי התפארת ישראל הללו. הגאון רבי אלעזר מפולטוסק,

בעל התפארת ישראל

בעל 'מנחת אלעזר' ממונקאטש

מכך כלום לגבי העבר.

דוגמה שניה: לפי חישובי המדע תהליך היווצרות של יחלום באופן טבעי לוקח אלפי שנים. אולם בתנאי מעבדה אפשר ליצור את היחלום הזה במספר חודשים. מה הסיבה לחילוק הגדול? אלא, שכאן ההיווצרות היא מעצמה, וכאן מישוהו יוצר! המדע אינו מוכן לקחת בחשבון שגם העולם נוצר על ידי יוצר, אלא רוצה להסביר את הכל על ידי התפתחות טבעית עפ"ל, ועל כן חשבונית הזמן הם גם ברתאם".

אם אדם מחוץ לכדור הארץ יחקור את החיים בכדור הארץ לפי מה שענינו ראות, הוא יגיע למסקנה שאם תיגוק בלידתו שוקל כשלושה ק"ג ומכפיל את משקלו בתוך כשנה הרי שבגיל שבעים משקלו יהיה עצום כיון שהוא מכפיל את משקלו מדי שנה. אך מה שכל ילד יודע הוא שאין להשוות את קצב הגדילה של האדם בגיל הילדות לזמנים מאוחרים יותר. וכמו כן אין להחשיב כראיות כביכול לגילוי של העולם את קצב ההתפתחות של דברים מסוימים כפי שהוא כיום, כי יתכן שבעבר היה אחרת, ומאחר שהקצב הואט עתה לאין שיעור, אין להסיק